

Sprawozdanie
z realizacji zadań związanych z programem opieki nad zabytkami
dla Gminy Racibórz na lata 2017-2020 za okres 2019-2020

WPROWADZENIE

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Racibórz na lata 2017-2020, zwany dalej „Programem” został wprowadzony Uchwałą Nr XXVI/360/2017 Rady Miasta Racibórz z dnia 22 lutego 2017 r. Zgodnie z art. 87 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 z późn. zm.) prezydent miasta co dwa lata sporządza sprawozdanie z Programu, które to przedstawia radzie miasta. Niniejsze sprawozdanie zostało sporządzone w podziale na 5 punktów odpowiadających 5 celom strategicznym Gminnego Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Racibórz na lata 2017-2020.

1. Weryfikacja i bieżąca aktualizacja bazy danych.

Po weryfikacji i analizie obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków została ona zaktualizowana Zarządzeniem Nr 3030/2019 Prezydenta Miasta Racibórz z dnia 8 sierpnia 2019r. Aktualizację opublikowano na stronie internetowej Miasta Racibórz i podano do wiadomości mieszkańców. Gminna ewidencja zabytków Miasta Racibórz od 2020 r. jest powszechnie dostępna na mapach Elektronicznego Systemu Informacji Miejskiej.

Wykonane zostały 24 karty adresowe dla zabytków nieruchomości z terenu Miasta Racibórz.

Został wpisany do rejestru zabytków województwa śląskiego jeden zabytek nieruchomy znajdujący się w Raciborzu – kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Warszawskiej 29.

Dokonano spisu i wykonano dokumentację fotograficzną zabytkowych krzyży i kapliczek przydrożnych i śródpolnych w Raciborzu. Spis ten ma służyć do ujęcia wartościowych obiektów małej architektury w ewidencji zabytków.

Miejski Konserwator Zabytków w Raciborzu dokonuje bieżących przeglądów w terenie, rozpoznaje obiekty, które na skutek przekształceń utraciły wartość zabytkową oraz obiekty wartościowe historycznie i artystycznie, które do tej pory nie zostały zewidencjonowane.

2. Podnoszenie rangi poszczególnych obiektów zabytkowych i krajobrazu kulturowego.

Dokonana została analiza najbardziej zagrożonych obiektów o dużych wartościach historycznych i architektonicznych. Wśród nich są dawny szpital miejski przy ul. Bema i stara winiarnia Felixa Przyszkowskiego przy ul. Zborowej. W byłym szpitalu doprowadzono do wykonania niezbędnych zabezpieczeń budynku. Jego stan zachowania jest na bieżąco monitorowany, podobnie jak stan zachowania kompleksów budynków po winiarni Felixa Przyszkowskiego. W związku z faktem, że winiarnia znajduje się w obrębie układu urbanistycznego starego miasta Racibórz, wpisanego do rejestru zabytków, informacje o niej są przekazywane Śląskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, który to dokonuje kontroli i wydaje zalecenia pokontrolne dysponentom obiektu.

Miejski Konserwator Zabytków dokonuje cyklicznych przeglądów zabytków będących własnością Miasta Racibórz:

- Kolumna Maryjna na Rynku – wymaga czyszczenia i napraw odspajających się inskrypcji,

został wykonany program prac konserwatorskich na konserwację Kolumny – kosztorys ofertowy na te prace sumuje się na 130 715.32 zł.

- Figury św. Nepomucena na Placu Długosza oraz przy ul. Bosackiej/Armii Krajowej – wymagają czyszczenia i bieżącej konserwacji. Dodatkowo, przynajmniej figura na Bosackiej, wymaga oświetlenia.
- Spichlerz chłopski w Raciborzu – należy „dokończyć” remont, osuszyć i otynkować obiekt oraz zakonserwować drewno.
- Średniowieczne mury miejskie przy ul. Drzymały – są w stanie złym, wymagają konserwacji według zaleceń konserwatorskich wydanych przez WKZ pismem z 8. 03. 2018 r.
- Baszta Miejska – w stanie dobrym, widoczne zawilgocenia w przyziemnej partii muru, które powodują odpajanie się tynku.
- Wytypowano do remontu w najbliższym czasie, zgodnie z wnioskami mieszkańców i ze względu na zły stan zachowania, następujące krzyże i kapliczki będące własnością Miasta Racibórz: krzyż śródpolny przy ul. Bartka Lasoty, kapliczka przy ul. Różyckiego.

Miejski Konserwator Zabytków stale współpracuje z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Uczestniczy w komisjach konserwatorskich przy okazji remontów zabytków w rejestrze zabytków oraz przy okazji ich oględzin w celu wydania wytycznych konserwatorskich (na przykład podczas remontu budynku sądu przy ul. Wojska Polskiego 24, podczas opiniowania prac remontowych w Zakładzie Karnym w Raciborzu czy przy okazji oględzin dachu kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Raciborzu). MKZ wysyła do wiadomości WKZ wszystkie wydawane opinie i postanowienia, wydawane zgodnie z Porozumieniem z dnia 7 grudnia 2004r. w sprawie powierzenia przez Wojewodę Śląskiego Gminie Racibórz prowadzenia niektórych zadań z zakresu sprawowanej ochrony zabytków. Podobnie WKZ wysyła do wiadomości MKZ wydawane decyzje w sprawie zabytków wpisanych do rejestru, znajdujących się na terenie Raciborza. Prezydent Miasta konsultuje z WKZ planowane działania w obrębie starego miasta, w tym remonty dróg.

W latach, których dotyczy sprawozdanie, Miejski Konserwator Zabytków uzgodnił 51 pozwoleń na budowę w stosunku do zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz wydał 154 opinii dotyczących propozycji zmian i przekształceń w obiektach zabytkowych.

3. Ochrona zintegrowana uwzględniająca uwarunkowania ochrony zabytków i ochronę przyrody.

Na bieżąco realizowane są wytyczne urbanistyczne zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta pod kątem ochrony zabytków, stref ochrony konserwatorskiej i obszarów przyrodniczych. Miejski Konserwator Zabytków opiniuje projekty planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem ochrony zabytków. Konsultuje także koncepcje inwestycji na terenie miasta. Opiniuje i pisze wnioski do wydawanych warunków zabudowy. Każdorazowo sprawdza czy planowana inwestycja nie jest zlokalizowana na zinwentaryzowanym stanowisku archeologicznym lub w pobliżu zabytków architektury. Propaguje się modernizację obiektów zabytkowych z dostosowaniem do pełnionej przez nie funkcji, dotychczasowej lub nowej, po to, by uniknąć ich opustoszenia. Propaguje się przy tym zachowanie starodrzewia, zabytkowych parków (Park Zamkowy, Park im. Miasta Roth, zielone tereny wokół starego miasta).

4. Rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja i adaptacja obiektów zabytkowych i układów, zespołów urbanistycznych.

Na bieżąco Miejski Konserwator Zabytków przekazuje wytyczne konserwatorskie dotyczące rewitalizacji kwartałów zabudowy śródmiejskiej oraz rewaloryzacji, konserwacji, remontów i adaptacji obiektów zabytkowych. Na podstawie tych wytycznych przygotowywane są m. in. projekty opiniowane przez MKZ (na przykład projekt remontu kamienicy przy ul. Stalmacha 12a-12b). MKZ współpracuje z Miejskim Zarządem Budynków w zakresie remontów nieruchomości zabytkowych będących w zarządzie MZB (na przykład remont kamienicy przy ul. Rzemieśniczej 14), przekazuje wytyczne, opiniuje projekty oraz uczestniczy w odbiorach. MZB na bieżąco dokonuje ocen stanu technicznego budynków zabytkowych znajdujących się w ich zarządzie oraz wspólnie z MKZ określa potrzeby ich rewitalizacji. MZB zgodnie z potrzebami oraz stosownie do możliwości finansowych dokonuje remontów nieruchomości zabytkowych.

Rada Miasta Racibórz 19 grudnia 2019 r. podjęła uchwałę w sprawie podjęcia prac nad utworzeniem w Mieście Racibórz parku kulturowego pod nazwą „Park Kulturowy Stare Miasto w Raciborzu”. Od tej pory są prowadzone prace nad utworzeniem parku, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniającego się krajobrazowo terenu z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej starego miasta w Raciborzu. Od 2.01.2020 r. do 18. 03. 2020 r. mieszkańcy złożyli 40 wniosków w sprawie tworzonego parku kulturowego. 13.02.2020 r. odbyło się spotkanie w ramach Konsultacyjnej Rady Gospodarczej dla przedsiębiorców z planowanego terenu parku kulturowego. Nawiązano współpracę z Instytutem Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach w celu wypracowania optymalnych zasad mających obowiązywać na terenie parku. Prezydent Miasta powołał zespół do spraw prac nad utworzeniem parku kulturowego. Obecnie jest przygotowywany nowy tekst uchwały o parku kulturowym, a także planowana jest kampania informacyjno-konsultacyjna w sprawie parku – mają być organizowane warsztaty z mieszkańcami, spotkania i konsultacje.

W latach, których dotyczy niniejsze sprawozdanie Wydział Edukacji, Kultury i Sportu w strukturach którego działał Miejski Konserwator Zabytków dysponował budżetem na realizację ważnych z punktu widzenia opieki nad zabytkami zadań. W projektach planu finansowego umieszczono niezbędne do wykonania zadania.

Z budżetu niniejszego w latach 2019-2020 udzielano dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, niestanowiących własności Gminy Racibórz, zgodnie z zasadami określonymi w Uchwale Nr IX/120/2011 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 sierpnia 2011 r.:

- 26 000,00 zł na odtworzenie uszkodzonych kwiatonów w szczycie na elewacji frontowej budynku przy Placu Władysława Jagiełły 3 w Raciborzu, wpisanego do rejestru zabytków województwa śląskiego pod nr A/1620/95 (na podstawie Uchwały nr VIII/120/2019 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 czerwca 2019 r.);
- 5 904,00 zł na wykonanie dokumentacji konserwatorskiej i programu prac konserwatorskich dla bieżącej konserwacji tynków zewnętrznych i kamieniarki na budynkach Zamku Piastowskiego w Raciborzu, wpisanego do rejestru zabytków województwa śląskiego pod nr A/1672/66/97 (na podstawie Uchwały nr IX/137/2019 Rady Miasta Racibórz z dnia 28 sierpnia 2019 r.).

W zakresie własności Miasta wykonane zostały następujące prace:

- Remont spichlerza chłopskiego w Sudole, w zakresie: wykonanie nowej konstrukcji dachu, wraz z wykorzystaniem oryginalnych elementów więźby, wykonanie nowego pokrycia dachu z łupka naturalnego, montaż rynien drewnianych, wykonanie dwóch drewnianych rzygaczy w kierunku ulicy Korczaka, zabezpieczenie uszkodzeń w ścianach murowanych, przemurowanie okapu z cegły. Inwestycja ta pochłonęła 162 218,53 zł, w tym ze środków własnych budżetu Miasta Racibórz: 72 218,53 zł (60 334,22 wkład własny do zadania dotowanego przez MKiDN i ŚWKZ, 5030,00 zł – zapłata za nadzór inwestorski, 6632,91 zł – roboty dodatkowe zabezpieczające, zgodnie z protokołem konieczności). Remont dofinansowano ze środków Skarbu Państwa przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu "Ochrona Zabytków 2020" w kwocie 40 tys złotych i przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w kwocie 50 tys zł.
- Konserwacja zabytkowego krzyża przydrożnego w Raciborzu przy ul. Olimpijczyka, ze środków własnych Miasta w kwocie 8 500,00 zł.
- Remont dachu kapliczki na ul. Grobla (związanej z powstaniami śląskimi) ze środków własnych Miasta w kwocie 14 145,00 zł.
- Wykonanie programu prac konserwatorskich dla Kolumny Maryjnej w Raciborzu.

Staraniem mieszkańców Płoni pod nadzorem Miejskiego Konserwatora Zabytków odrestaurowano XVIII w. kapliczkę św. Jakuba przy ul. Rybnickiej.

Na bieżąco aktualizowane są informacje na temat obiektów zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Miasta Racibórz oraz na Facebooku. Realizowane w byłym Wydziale Kultury, Sportu i Edukacji zadania związane z kulturą i turystyką miejską uwzględniają wykorzystanie zabytków jako atrakcji turystycznych. W zabytkowych budynkach działa Muzeum w Raciborzu oraz Raciborskie Centrum Kultury. Działania promocyjne koordynowane w latach 2019-2020 przez Wydział Rozwoju były ukierunkowane m. in. na wykorzystanie potencjału zabytków w celu promocji miasta poprzez rozpowszechnianie broszur informacyjnych o historii i zabytkach miasta.

5. Edukacja powszechna i podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie wartości dziedzictwa kulturowego.

Miejski Konserwator Zabytków we współpracy z Rzecznikiem Prasowym Urzędu Miasta na bieżąco udziela informacji lokalnej prasie, radiu, telewizji i portalom internetowym na temat ochrony dziedzictwa kulturowego. Udziela wywiadów i odpowiada na pytania o działania podejmowane przez gminę w tym zakresie.

Wspólnie z Stowarzyszeniem ODRA 1945 i Agencją Promocji na Zamku Piastowskim w Raciborzu przeniesiono kamień Herschaft Ratibor z lasu w obrębie Nadleśnictwa Rybnik na czas określony na Zamek w Raciborzu.

Przy współpracy z Agencją Promocji na Zamku Piastowskim w Raciborzu zorganizowano drugą edycję konferencji poświęconej zabytkom pt „Zobacz, Znaj, Zachowaj”, która odbyła się na Zamku Piastowskim 28 listopada 2019r. Słuchaczami byli starsi uczniowie szkół podstawowych, a także studenci, mieszkańcy miasta, architekci i zarządcy obiektów zabytkowych. Zaprezentowano wtedy przeniesiony zabytkowy kamień graniczny Księstwa Ratibor. W ramach konferencji wydano broszurę z wygłoszonymi referatami. Do udziału w konferencji zaproszono Agnieszkę Olczyk – kierownik Oddziału terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Katowicach, Ewę Mackiewicz – dyrektor Fundacji na Rzecz Ochrony Dóbr Kultury im. H. Himmla i Małgorzatę

Mokrosz – historyk sztuki, która przedstawiła biografię Andrzeja Scodoniusa, którego epitafium znajduje się w kościele farnym na Rynku. Rozmawiano m. in. o Pałacu w Rzuchowie, o Zamku Piastowskim i o Pomnikach Historii.

Udostępnia się materiały znajdujące się w archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków do wykorzystania przy pracach projektowych i publikacjach naukowych, a także studentom do zapoznania się i przygotowania do zajęć. MKZ w ramach współpracy z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Raciborzu na zaproszenie Dyrekcji Instytutu Architektury PWSZ miała prelekcję dla studentów o ochronie zabytków. Studenci PWSZ w ramach zajęć z architektury uczyli się przygotowywać karty ewidencyjne zabytków.